

Jóannes Rasmussen jarðfrøðingur farin

Sunnudagin tann 5. januar andaðist Jóannes Rasmussen 79 ára gamal og varð borin til gravar hósðagin tann 9. januar. Hann var føddur 29.2. 1912 í Tórshavn og hevði sostatt fylt 80 ár 29. februar. Jóannes var sonur Rasmus Rasmussen — Rasmus á Háskúlanum — og konu hansara Onnu Sofiu. Hann giftist 3. januar 1942 við Ingeborg Rasmussen, tannlækna, dóttir Jógvan Zachariassen, amtslækna. Ingeborg og Jóannes eydnaðist sostatt júst at halda gullbrúðleyp.

Lívssagan hjá Jóannes er í stuttum tann, at hann tók millumskúla-prógv í Havn 1928, var á Skipafelagnum Føroyar til 1933, tá hann fór á háskúla í Askov. Í 1937 tók hann studentsprógv sum privatistur og fór undir lægri lestur við Keypmannahavnar Universitet. Hann varð mag. scient. í 1950 við jarðfrøði sum høvuðsgrein og djórafrøði og plantufrøði sum hjágreinum. Jóannes plagdi at siga, at nógv mettu hetta tá at vera eina breytleysa útbúgving, men at hann hevði havt arbeiði frá fyrsta degi. Meðan hann las arbeiðið hann sum hjálparmaður á Danmarks geologiske undersøgelse og á Mineralogisk Museum og var eisini við á kanningarferðum til Grønlands. Hann hevði tí góðar royndir, tá hann eftir loknan lestur fekk starv sum hjálparmaður á Danmarks geologiske undersøgelser. Tað fyrsta árið arbeiðið hann í Danmark, men longu í 1951 vóru hann og starv hansara flutt til Føroya. Í 1954 varð hann deildarleiðari, samstundis sum hann frá 1955 var fyrstioðumaður á Føroya Náttúrugripasavni. Í 1971 fekk hann heitið statsgeologur, sum bert heilt fáum er tillutað og sat hann í hesum starvi, til hann fór frá fyrri aldur í 1980. Sum jarðfrøðingur og vísindamaður var Jóannes høgt í metum og tann kónasti í fæ-

royskari jarðfrøði. Fyri vísindaligu avrikini veitti Keypmannahavnar Universitet honum í 1979 doktaraheiti — dr. scient. h.c.

Jóannes var eisini lærari. Í tíðarskeiðinum 1956—63 var hann lærari í náttúrusøgu á Føroya Læraraskúla. Hann hevur undirvist á Fróðskaparsetrinum. Hann var sera væl umtóktur, kónur og greiður í síni meðferð sum lærari og fyrilestrahaldari.

Hann hevur verið semingsmaður og havt fleiri onnur almenn álitisstørv, m.a. næstformaður í yvirfrøðingarnevndini í tíðarskeiðinum 1971—84. Hann var millum teir, sum stovnaðu felagsskapin Føroya Náttúra — Føroya Skúli, og var formaður í hesum felagsskapi í tíðarskeiðinum 1952—1978.

Eitt tað størsta avrik, sum Jóannes var við til at inna, var fyrst at fáa stovnað Føroya Fróðskaparfelag og seinni Fróðskaparsetur Føroya. Hann hevur sjálvur sagt, at tað gongur ein bein linja frá tí, Fróðskaparfelagið varð stovnað í 1952, til Fróðskaparsetur Føroya varð stovnað í 1965, tó so at fyrstu kámu hugsjónirnar um eitt vísindaligt umhvørvi í Føroyum longu lótu við seg koma millum útisetar í Keypmannahavn í krígsárunum 1940—45. Í eini samrøðu hava Hans Debes Joensen og Jóannes Rasmussen greitt frá, at tá teir og aðrir við teimum, sum vóru burturstaddir undir krígunum, komu saman, varð ofta tosað um korini hjá teimum, sum fingust við vísindaligt arbeiði í Føroyum og ríkið varð tá altíð framundir, at eitt samstarv átti at verði fingið í lagi millum hesar menn, so teir vistu av hvørjum øðrum og ikki sótu hvør í sínum lag hvør í sínum heraðshorni. Hverja ávirkan hesir tankar hava havt á tað, sum hendi seinni, er lítt at siga, men fólk funnu saman. Sama ár sum Batahøllin á Debesartøð var liðug

varð eisini Føroya Fróðskaparfelag stovnað. Frú Petra Djurhuus læt frá byrjanini felagið fáa fast tilhaldsstað í Hans Andriasar Stovu í Batahøllini. Hetta var ein minnisstova fyri Hans Andrias, sum Petra læt gera. Hjúni Petra og Hans Andrias Djurhuus høvdu tá leingi sýnt vísindum og granskingararbeiði stóran ans. Tey áttu Sloans hús, sum tey seldu fyrri at lata peningin til bygging av einum savnshúsum. Tey skuldu hýsa einum feroyskum bátasavni og náttúrusavni. Arbeiðsrúm skuldi vera í hús-

um til ein fornfrøðing og ein jarðfrøðing. Eini hús, klár at esta upp, komu til Føroya í 1951. Í sambandi við ta stóru landsframsýningina, sett upp 100-ára dagin fyrri endur-reising Føroya Løgtings, kostaði landsstýrið uppsetingina av húsunum í 1952.

Bokur, innbúgv og annað, sum Hans Andrias hevði átt, varð sett í hesa Hans Andriasar stovu. Tað var í hesi stovu, at Føroya Fróðskaparfelag og virksemi tess frá byrjanini var lovað innivist.

Tað var við hesari vissu, at Jóannes Ras-

mussen og Hans Debes Joensen eitt óðveðurskvöld í desember 1952 skrivaðu uppskot til lógir Føroya Fróðskaparfelags í embætishúsum landslæknans í Sigmundargøtu. „Takpláturnar flugu um høvdið á mær hetta kvöldið, tá eg gekk imillum“, segði Jóannes einaferð, um veðrið tað kvöldið. Frammanundan høvdu Hans Debes Joensen og Jóannes Rasmussen savnað saman greinir til fyrstu bók av Fróðskaparritum, sum varð greitt til prentingar áðrenn stovnandi aðalfundin.

Tað fekk alstóran týðning fyrri virki felagsins í komandi árum, at tað hevði eitt fast tilhaldsstað, har fólk kundu hittast og arbeiða. Seinni varð eisini loftið innrættað til arbeiðsrúm. Burtur úr hesum vaks nógv virksemi. Lat meg nevna Málstovn Føroya Fróðskaparfelags, sum var stovnaður í 1958. Við honum byrjaði tann orðasavning og málgranskingarbeiði, sum í dag fer fram á Føroyamálsdeildini. Áðrenn Fróðskaparsetrið varð sett á stovn, skipaði felagið fyrri árskeiðum fyrri lærarum. Eisini varð skipað fyrri undirvising í náttúruvísindi fyrri lærarum. Jóannes Rasmussen var næstformaður í felagnum til 1974 og formaður frá 1974—78.

Tað var eitt tak at fáa Fróðskaparsetrið sett á stovn í 1965. Setrið sigldi í nógv ár við smáum seglum, men so við og við er virksemið vaksið javnt og samt. Á 25 áradegnum fekk Fróðskaparsetur Føroya universitetsheitið. Jóannes vildi, at føroysku vísindastovnarir skuldu samstarva, og hvør fáa nyttu av øðrum í eini samstarvandi heild. Tá Fróðskaparsetur Føroya varð stovnað í 1965, varð hann valdur í setursráðið. Hann var setursráðsformaður í tíðarskeiðinum 1965—74 og næstformaður 1974—78. Jóannes fegnaðist um

tann framburð, sum er farin fram á setrinum, hóast tað var eitt og annað, sum hann, sum rimiligt er, hevði kunnað hugsað sær øðrvisi; men í síni heild var hann nøgdur.

Jóannes Rasmussen hevur latið fleiri vísindaverk úr hondum. Í tíðarskeiðinum 1952—1978 var hann ein av ritstjórunum á Fróðskaparsetrinum, eins og hann var í ritstjórnini av 5. útgávu av Trap Danmark: Føroyar. Jóannes hevur skrivað fleiri greinir um føroyska jarðfrøði í Fróðskaparritum og øðrum tíðarritum. Høvuðsverk hansara er jarðfrøðiliga kortini og Beskrivelse til Geologisk Kort over Færøerne (1969) sum eisini, nakað stýtt, er útgivið á enskum. Í 1981 gav hann út bókina Øldir og Upphav, sum hann fekk M. A. Jacobsens virðislonina fyrri í 1982. Í 1984 gav Føroya Fróðskaparfelag út bókina Grót og Grund í sambandi við at hann fylti 70. Í hesum riti er eitt úrval av greinum hansara og eisini yvirlit yvir tað, sum hann annars hevur skrivað.

Síðani Jóannes fór frá fyrri aldur, hevur Hans Andriasarstova verið hansara fasta tilhald á Debesartøð. Hann var virkin til sína síðstu stund, og vit fara posthumt helst eisini at siggja okkurt frá hansara hond. Persónliga kendi eg Jóannes sum ein eldri skilagóðan undangongumann og vin, sum tú altíð kundi leita tær ráð hjá, tá ið á stóð. Hansara fet hoyrast ikki longur. Hann verður stórliga saknaður á Debesartøð, har hann hoyrði heima. Vegna Fróðskaparsetur Føroya takki eg Jóannes Rasmussen hjartaliga fyrri tey tók hann tók setursins vegna. Friður veri við minni hansara.

Jóan Pauli Joensen
Rektari á
Fróðskaparsetri Føroya